

**Problemlorientert
politiarbeid som metode i
arbeidet mot cannabis på
skolen**

en teoretisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (BOPPG30)

Politihøgskolen

2019

Kand.nr: 81 & 82

Antall ord: 8693

Innhold

1.0 Innledning	4
1.1 Avgrensninger i oppgaven	5
1.2 Problemstilling	6
1.3 Begrepsavklaringer.....	6
1.3.1 Forebygging	6
1.3.2 Cannabis.....	6
1.3.3 Kunnskapsbasert politiarbeid	6
1.3.4 Problemorientert politiarbeid	7
1.3.5 Problemeier	7
1.3.6 Sosial kontroll.....	7
1.4 Bakgrunn for valg av tema.....	8
2.0 Metode	8
2.1 Forforståelse.....	8
2.2 Hva er en metode.....	8
3.0 Redegjørelse	10
3.1 Historien til cannabis i Norge	10
3.2 Politiet og cannabis i Norge	11
3.3 Bakgrunnen for POP.....	12
3.4 Tverrfaglig arbeid.....	13
4.0 Problemanalysen	13
4.1 Kartlegging	14
4.2 Analyse	14
4.3 Tiltak.....	15
4.4 Evaluering	16

5.0 SLT-Modell og tverrfaglig samarbeid	17
5.1 Nærmere inn på de forskjellige gruppene	18
6.0 Drøftelse	19
6.1 Problemanalysen – KATE	19
6.2 Analysene.....	20
6.3 Hvilke tiltak kan politiet iverksette	21
6.3.1 Rusundervisning for lærerne	21
6.3.2 Rusundervisning for elevene	22
6.3.3 Kunnskap på tekstmelding	24
6.4 Sosial kontroll og tillit	25
6.5 Taushetsplikten som hinder for informasjonsdeling	26
6.6 Problemeier og årsaker	27
6.7 Relasjonen mellom samarbeidspartnere	27
6.8 Problemeiere i SLT-samarbeidet.....	28
6.9 POP - en utfordrer	29
7.0 Avsluttende ord	30
Litteraturliste:	31
Selvvalgt pensum:	34

1.0 Innledning

Vi skal i denne oppgaven skrive om problemorientert politiarbeids muligheter og utfordringer til å forebygge bruk av cannabis blant ungdom på skolen. Problemorientert politiarbeid blir forkortet til POP. Cannabis er et illegalt stoff i Norge (jf. Narkotikaforskriften, 2013, §4 jf. Legemiddeloven, 1992, §22) og blir med dette en sak for politiet. Vi vil fokusere på ungdommers bruk av cannabis på grunn av at mange som debuterte i tidlig tenårene med cannabis utviklet problemer knyttet til cannabis (Sandberg & Pedersen, 2010, s. 188).

Flere generasjoner gjennom flere år har eksperimentert med og brukt cannabis. Fra “hippiebevegelsen” i Slottsparken på 60-tallet (Sandberg & Pedersen, 2010, s. 12) til i ungdomsskoler og på gutterom i dag. Politiet har hatt hendene fulle med å forebygge og reagere på bruken av cannabis. Forskning viser at cannabis er det illegale rusmiddelet mest brukt av ungdommer i Norge (Sandøy, 2018).

Tall fra den nyeste Ungdata-undersøkelsen fra 2018 viser at ungdom som røyker hasj og cannabis skiller seg negativt ut på de fleste områdene i rapporten (Bakken, 2018, s. 6). Undersøkelsen inneholder mange spørsmål rettet mot helse, skole og fritid og kan gi oss et bilde av hvordan situasjonen er. Vi vil senere i oppgaven se nærmere på resultatene som omhandler skolen og se på hvordan politiet kan jobbe tverrfaglig med skolen i forebyggingsarbeidet mot cannabis.

Politidirektoratet publiserte i 2017 en plan for hvordan politidistriktene, særorganer og andre skal drive virksomhet i 2018. Planen inneholder blant annet føringer om hva politiet skal og bør prioritere. Disse føringene fra Justis- og beredskapsdepartementet, publisert i “*Politiet mot 2025*” (en virksomhetsstrategi for politiet fremover mot 2025), er lagt inn i et strategikart. Øverst i dette kartet finner vi “I forkant av kriminaliteten” som et strategisk mål for politiet i perioden 2017-2020. Vi vil senere i oppgaven komme tilbake til hva forebygging er og hva det vil si å forebygge kriminalitet.

“Med innføring av problemorientert politiarbeid som styrende for politiinnsats i 2002 blir alle grupper av befolkningen, igjen, en uttalt målgruppe for forebygging”. (Larsson, 2005 sitert i Runhovde & Skjevraak, 2018, s. 8). POP blir da sett på som den førende metoden i politiets

forebyggende arbeid (Lie, 2015, s. 209). Selv om metoden er den førende metoden, og kan være effektiv, fører metoden også med seg noen utfordringer som vi vil se nærmere på senere i oppgaven. Vi vil også forklare og beskrive hva POP er.

På 1990-tallet ble det forebyggende arbeidet vanligvis utført av en liten gruppe spesielt interesserte politibetjenter (Balchen, 1998, s. 232). Det finnes fortsatt noen “ildsjeler” i politiet som i all hovedsak bare jobber med forebyggende, men forebygging per dags dato er mye mer utbredt enn før og “vanlige” politibetjenter jobber ofte forebyggende som en naturlig del av jobben og vekten. Forskning viser at POP ikke må utarbeides i egne grupper, men heller oppleves som felles virksomhet. Alle ansatte i politiet bør jobbe etter POPs prinsipper (Balchen, 2004, s. 11).

1.1 Avgrensninger i oppgaven

Denne oppgaven består av en innledning, begrepsavklaring, redegjørelse, drøftelse og til slutt en avslutning hvor vi vil oppsummere oppgaven. Oppgavens hovedfokus ligger på hva POP er og hvordan det praktiske arbeidet rundt POP fungerer, men vi har også valgt å redegjøre og drøfte SLT-modellen.

Denne oppgaven vil ikke gå i dybden på andre metoder og modeller for forebyggende politiarbeid enn POP.

Vi vil fokusere på bruken av cannabis, ikke andre legale eller illegale rusmidler. Oppgaven vil fokusere på cannabis på ungdomsskolen og videregående skole.

Vi vil ikke gå inn på legaliseringsdebatten rundt cannabis, men forholde oss til gjeldende lovverk. Vi vil fokusere på bruken av cannabis og vil ikke ta opp spørsmålet om salg, oppbevaring, innføring eller besittelse i denne oppgaven.

Oppgaven vil ikke gå i dybden på lovverket tilknyttet taushetsplikten eller de forskjellige aktørenes praksis rundt dette.

Oppgaven gir et lite innblikk i når cannabis kom til Norge og hvordan dette ble ulovlig, men vil ikke bli drøftet videre.

1.2 Problemstilling

Hvordan kan POP forebygge cannabisbruk på skolen blant ungdommer i 13-18 årsalderen?

1.3 Begrepsavklaringer

1.3.1 Forebygging

“Å forebygge vil si å være i forkant og forhindre at noe negativt skjer” (Lie, 2015, s. 19). I denne oppgaven vil “noe negativt” innebære noe kriminelt, mer spesifikt ungdom som inntar cannabis. Politiet har likestilt strategiene om å jobbe i forkant og i etterkant av et lovbrudd når det kommer til å hindre fremtidig kriminalitet (Lie, 2015, s. 21).

1.3.2 Cannabis

Cannabis brukes som en samlebetegnelse for materiale en får fra planten *Cannabis sativa* (Øiseth, Vindenes, Sundvoll & Kjeldsen, 2014, s. 59). Cannabis røykes som oftest, men kan også spises. Cannabis kommer hovedsakelig i tre former; Marihuana, hasjisj og cannabisolje (Øiseth et al., 2014, s. 59). Cannabis er et sentraldempende stoff som nedsetter aktiviteten i sentralnervesystemet og gir en avslappende effekt (Øiseth et al., 2014, s. 46).

1.3.3 Kunnskapsbasert politiarbeid

Liv Finstad definerer kunnskapsbasert politiarbeid som den enkelte politiansattes evne til å gå vitenskapelig til verks ved å systematisere deres egne erfaringer og ved å bruke og forholde seg til ny kunnskap (Finstad, 2013 sitert i Lie, 2015, s. 312).

POP er en del av det kunnskapsbaserte politiarbeidet. Arbeidsfilosofien i POP er basert på en kunnskapsstyrt helhetsoppfatning av det som er politiets rolle og oppgaver ute blant folket (Balchen, 1998, s. 198).

1.3.4 Problemorientert politiarbeid

POP er en metode politiet bruker i det forebyggende arbeidet.

Hensikten med POP er å analysere problemområdene ved å bruke samfunnsvitenskapelige metoder kombinert med kunnskap og samarbeidspartnere for å skreddersy best mulig tiltak for å redusere problemene (Lie, 2015, s. 290-291).

POP vil involvere alle politibetjenter på en politistasjon i en systematisk tilnæringsmåte. På denne måten skal politiet identifisere problemområder og prioritere mellom disse. Det er viktig at politiet har realistiske mål og utarbeider konkrete tiltak for å så evaluere disse. POP har også et krav om et tett samspill med publikum (Balchen, 1998, s. 198).

1.3.5 Problemeier

En problemeier er den aktøren som egner seg best til å påvirke de bakenforliggende årsaken og problemene til kriminaliteten (Lie, 2015, s. 292).

1.3.6 Sosial kontroll

Sosial kontroll er ulike forsøk på å få folk til å oppføre seg slik man mener folk bør oppføre seg. Sagt på en annen måte er det snakk om forsøk på å rette atferd etter en norm for riktig atferd. (Ugelvik, 2019, s. 14).

En proaktiv kontroll betyr at man er i forkant av et normbrudd hvor man har som mål å forhindre at normbrudd skjer i det hele tatt (Ugelvik, 2019, s. 37-38). På samme måte skal POP forebygge dagsaktuelle og framtidige normbrudd. (Balchen, 2004, s. 12).

1.4 Bakgrunn for valg av tema.

Vi er begge interessert i forebygging innenfor politiet. Vi fikk i vårt praksisår erfart hvordan politiet jobber forebyggende og hva slags verktøy som er tilgjengelig for politiet. Vi visste fra før hvor utbredt cannabis kan være i visse miljøer og på skolene. Vi ønsket med dette å kombinere vår tidligere kunnskap med ny kunnskap fra politiets forebyggende metoder, for å bedre forstå og bli mer utrustet til å jobbe effektivt og kunnskapsbasert etter endt skolegang. Med denne oppgaven håper vi å få et bedre innsyn i politiets forebyggende strategi, POP, og se hvordan denne metoden kan forebygge bruk av cannabis blant ungdom på skolen.

2.0 Metode

2.1 Forforståelse

“Forforståelsen er den oppfatningen du bringer med deg til det materialet du skal tolke” (Olsvik, 2014, s. 111).

Oppfatningene til forfatterne av denne oppgaven har både fellestrekk og ulikheter. Vi har begge vært vitne til cannabisbruken blant medelever da vi gikk på ungdomsskolen og videregående. Elevene ble mer og mer fraværende både sosialt og på skolen. Vi er litt uenig når det kommer til hvor stort problem vi anser cannabis å være. Disse erfaringene har gjort at vi har utviklet en økt interesse for temaet, som igjen har ført oss til å skrive denne oppgaven.

Vi har våre egne personlige syn på dette temaet og det er noe vi har vært bevisst på gjennom hele arbeidsprosessen. Vår litt ulike forforståelse har ikke komplisert oppgaveløsningen da vi har vært opptatt av kommunikasjon oss imellom for å unngå ulikheter i hvordan vi leser og tolker kildemateriale og hvordan vi skriver oppgaven.

2.2 Hva er en metode

Å bruke en metode, kommer av det greske ordet “methodos” som betyr å følge en bestemt vei (Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2016, s. 25). For vår del har dette gått ut på å forme en

problemstilling vi synes virket spennende å svare på i samsvar med retningslinjene for en akademisk oppgave ved PHS ved hjelp av blant annet politivitenskapelig litteratur og pensum. Vilhelm Aubert formulerer metode slik: “En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder” (1985, s. 196 sitert i Dalland, 2017, s. 85). Slik er det vi har tenkt å gå fram for å innhente kunnskap til bacheloroppgaven. Vi har forsøkt å systematisk gå gjennom pensum og annen relevant litteratur som bidro til å svare på problemstillingen. Vi har sørget for at den har dekket det temaet vi har beveget oss innenfor i henhold til oppgavens begrensninger og avgrensninger. Vi opplevde at det var nødvendig for oss å avgrense en del for å kunne ha mulighet til å svare på problemstillingen.

Vi har valgt å benytte oss av metoden “teoretisk oppgave” når vi skal svare på oppgaven. Vi vil bruke en teoretisk tilnærming for å svare på problemstillingen vår. Det vil si at vi skal se på allerede utgitt forskning og litteratur innenfor fagområdet forebygging og tolke og analysere informasjonen vi tilegner oss for å svare på problemstillingen.

Oppgaven vår bygger på et politivitenskapelig perspektiv hvor mesteparten av litteraturen vi kommer til å anvende i oppgaven er forskning og artikler/bøker for og om politiet. Vi må også se på forskning om ungdom, cannabis og cannabis på skolen.

Polivitenskap omhandler forskning om politiet som institusjon og om det praktiske arbeidet politiet gjør. (Hellesø-Knutsen referert i Olsvik, 2014, s. 18).

Da vi har jobbet med å innhente litteratur og kilder til oppgaven har vi prøvd å være kritisk til det vi leser og sjekket om kildene er pålitelige og gode nok til å dekke opp det vi prøver å komme fram til i oppgaven. Litteraturen vi har funnet og lest har måttet være av den akademiske sort eller være kunnskapsbaserte tekster publisert av legitime aktører. Vi har prøvd å finne litteratur som reflekterer bruken av POP og hvordan denne bestemte kriminalitetsforebyggende metoden fungerer i praksis. Det har vært spennende å analysere og drøfte pensumet vi har valgt oss da vi har fått et godt innblikk i POP, hvor det kan dukke opp kunnskap som vi ellers aldri ville ha tilegnet oss.

Vi har prøvd å finne litteratur som nyanserer politiets forebygging av narkotikalovbrudd blant ungdom. Metoden vår for å finne litteratur har vært å benytte oss av søkemotoren Google. Vi har også søkt etter litteratur i Oria som er Nord Universitets biblioteksystem. Vi fant ved dette forfattere og bøker, som vi i tillegg til å lese, søkte videre på i Google for å finne annen relevant litteratur.

Vi har også sett det nødvendig å bruke noen kilder fra pensum på Politihøgskolen og da har boken til Elisabeth Myhre Lie, "I forkant", vært en viktig ressurs. Også pensum fra andre fag som vitenskapsteori, forskningsmetode og faget "kriminalitetsforebyggende politiarbeid" har vært til stor hjelp.

3.0 Redegjørelse

3.1 Historien til cannabis i Norge

Cannabis ble på 1960- tallet koblet til nye musikkformer, politisk motstand og deretter åndelig og spirituelle bevegelser (Sandberg & Pedersen, 2010, s.14).

Fotfestet hippie-bevegelsen fikk på slutten av 1960-tallet dannet det såkalte "slottsparkmiljøet".

Dette var ungdom og tilreisende som samlet seg for å røyke cannabis og bruke narkotika. De hadde ytre kjennetegn som langt hår og ble betraktet som et opprør mot samfunnet som de betraktet som materialistisk. De ønsket noe mer alternativt (Hauge, 2009, s. 200-201). Som en kontrast til dagens ungdom kunne man på den tiden ofte kjenne igjen en «hippie» ved ytre kjennetegn, men i dag er det kanskje vanskeligere å se hvem som faktisk bruker cannabis.

I 1968 ble ikke bare besittelse, men også bruken av cannabis gjort straffbart. Dette ga politiet muligheten til å pågripe de som også bare fikk ett trekk av cannabis fra noen andre (Hauge, 2009, s. 201). Det ble til slutt en sterk enighet mellom samfunnet og myndigheten om at bruken var farlig og at det måtte gripes inn med sterkere virkemidler for å forhindre bruken (Hauge, 2009, s. 208-209). På 1970 tallet var cannabis blitt en del av ungdomskulturen i den vestlige verden herunder Norge. Det var også lett å få tak i (Hauge, 2009, s. 230). I kontrast til utviklingen i nyere tider skriver Sandøy en rapport om narkotikabruk blant ungdom hvor han

viser en graf av cannabisbruken blant ungdom 15-16 år fra perioden 1995- 2015. Grafen viser en bruk på 5,9 prosent i 1995 med en økning i 1999 sjiktet til en nedgang før den stiger til 6,5 prosent igjen i 2015 (Sandøy, 2018).

«Selv om strafferettslige tiltak ble ansett som det viktigste når det gjaldt å avholde ungdom fra å bruke stoffer, ble det også ansett som viktig å gripe inn med sosiale og behandlingsmessige tiltak» (Hauge, 2009, s. 210).

Pioneren innenfor behandling av unge stoffmisbrukere i Danmark, Karen Berntsen sa:

«Konklusjonen var at man i stedet måtte satse på andre og nye typer tiltak, og i disse tiltakene var det ikke stoffmisbruket som burde stå i første rekke, men de unges livssituasjon» (Berntsen, 1971. gjengitt i Hauge, 2009, s. 213). Det kan trekkes paralleller mellom dette, POP og problemeierne.

Fra 1968 ble det i Norge mulig å danne seg en oversikt over utviklingen av stoffmisbruk blant unge. Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRIUS) har siden 1968 drevet med undersøkelser av stoffbruken blant ungdommen i Oslo (Hauge, 2009, s. 204).

Ungdata-rapporten fra 2018 viser økningen i cannabis/hasjbruken blant ungdom fra 8-trinnet til vg3. Hos guttene ligger 8.-trinnet på 2 prosent med en gradvis økning fram til Vg3 på hele 24 prosent. Hos jentene er det tilsvarende 1 prosent på 8.-trinnet og 13 prosent på Vg3 (Bakken, 2018, s. 103).

3.2 Politiet og cannabis i Norge

Statistikken over viser at ungdom allerede bruker cannabis. Det politiet har mulighet til å forebygge er økt bruk, nye brukere og å forme lovlydige og sunne holdninger til cannabis blant mindreårige. POP er den del av det kunnskapsbaserte politiarbeid som betyr at “ledelsen med bakgrunn i strategiske analyser skal fatte beslutninger for mer effektiv forebygging og reduksjon av kriminalitet” (Balchen, 2004, s. 12). POP handler mye om å systematisk innhente kunnskap om kriminaliteten i et distrikt (Balchen, 2004, s. 12). Siden cannabis har vært ulovlig siden 1960-

tallet, kan det tenkes at det er lettere å jobbe kunnskapsbasert nå enn det var før. På en annen side har politiet innarbeidet seg så mye informasjon at det kan være vanskelig å tolke, behandle og utarbeide forebyggende strategier. Politiet blir avhengig av en metodisk innhenting, bearbeiding, systematisering og analysering av den innsamlede informasjonen (Balchen, 2004, s. 13). Dette gir utfordringer i arbeidet med POP, da det krever personell som er opplært og et system laget for å kunne behandle informasjonen på en tilfredsstillende måte som beskrevet over.

Grunnleggeren av POP, Herman Goldstein, mente POP egnet seg til ethvert problem som er identifisert som et problem for samfunnet og krever respons fra politiet. Et av disse kan være salget av cannabis rundt eller på skolen (Bullock, Erol & Tilley, 2006, s. 8). POP er også egnet til å identifisere et lite utviklet problem før det utviklet seg til noe større og mer alvorlig, et såkalt “embryonic problem” (Goldstein, 1977 sitert i Bullock et al., 2006, s. 9). Et slikt “embryonic problem” kan etter vår problemstilling være én elev som begynner med cannabis og som etterhvert påvirker andre elever til å prøve. Vi skal senere i oppgaven se på hvordan politiet kan bruke POP og et tverrfaglig samarbeid med skolen for å komme fram til forebyggende tiltak.

3.3 Bakgrunnen for POP

Goldstein, med utgangspunkt i det amerikanske politiets metoder for å bekjempe kriminalitet, utviklet arbeidsfilosofien “problemorientert politiarbeid” på 1970-tallet (Balchen, 2004, s. 9). Goldstein mente at politiet ikke var proaktive nok, men for reaktive. Politiet brukte mye ressurser på å reagere på hendelser, i stedet for å forebygge dem (Balchen, 2004, s. 9).

Videre mente Goldstein at det proaktive arbeidet ikke bare skulle forebygge dagsaktuelle lovbrudd, eller hendelser, men også være fremtidsrettet (Balchen, 2004, s. 12).

Noen vil mene at POP ikke er noe nytt i det norske politi, men måten POP analyserer og evaluerer arbeidet på er nytt (Lie, 2015, s. 291). POP gir en større grad av helhetlig tenkning og understreker at det er politiet som helhet, ikke et lite antall spesielt interesserte politibetjenter, som skal forebygge kriminalitet (Balchen, 2004, s. 24). Vi vil i kapitlet “Analyse” komme tilbake hva det er som gjør POP “nytt”.

3.4 Tverrfaglig arbeid

Politiet har ikke ansvar for eller mulighet til å forebygge kriminalitet alene (Balchen, 2004, s. 19). For at POP arbeidet skal kunne gjennomføres så effektivt og skreddersydd som mulig er politiet avhengig av å samarbeide med andre aktører utenfor politiet. Det var Goldstein som først introduserte begrepet “problemeier” om politiets samarbeidspartnere i POP.

Publikum blir ikke bare viktig for å gi politiet den kunnskapen de trenger om problemet, men også som medansvarlige og bekjempere av kriminaliteten. Det er også viktig å påpeke at det er politiet som styrer og koordinerer arbeidet i POP. Det at politiet har ansvaret for problemanalysen gjør at de får en sentral rolle i problemløsningen og politiet kan selv bestemme hvilke problemstillinger som skal tas tak i og hvilke problemeiere som skal involveres (Lie, 2015, s. 293).

4.0 Problemanalysen

Goldstein (1990, s. 32) beskriver diverse steg og metoder en må følge i gjennomføringen av et POP prosjekt. Ut ifra disse beskrivelsene ble det utviklet noe som ble kalt problemanalysen. Den ble utviklet på engelsk og heter SARA-modellen og står for “Scanning, Analysis, Response, Assessment”. På norsk heter den KATE-modellen.

KATE står for “Kartlegging, Analyse, Tiltak, Evaluering”. Dette er fire faser i problemanalysen som kan virke lineær, men som er fleksibel. Dette vil si at man veksler mellom de ulike fasene etterhvert som man tilegner seg ny informasjon gjennom analyseprosessen (Lie, 2015, s. 296).

Det vil være vanskelig å komme frem til forebyggende tiltak som er effektive mot alle typer problemer (Balchen, 1998, s. 203). Problemanalysen, eller KATE, skal være et verktøy for å komme frem til effektive tiltak mot forskjellige problem. Vi vil nå se på stegene i KATE.

4.1 Kartlegging

Det første vi må gjøre i problemanalysen er å kartlegge og identifisere problemet (Goldstein, 1990, s. 66). De store, vage problemene må brytes ned til mindre, presise problemer, som for eksempel cannabisbruk blant ungdom. Kanskje til og med enda mer spesifikt, som bruken av cannabis blant ungdommer på skolen.

POP fungerer best gjennom en analytisk tilnærming. Statistikk av et visst antall hendelser i et bestemt geografisk område gir et godt grunnlag for en grundig problemanalyse (Lie, 2015, s. 298). Dels på grunn av dette kan POP være en velegnet metode mot cannabis, ettersom politiet (og andre etater for øvrig) har årevis med erfaring og forskning å basere seg på.

Før vi kan gå i gang med å analysere et problem gjennom POP, må vi vite om det vi skal analysere faktisk er et problem. Goldstein nevner tre kjennetegn som må være tilstede for at noe skal kunne defineres som et problem (Lie, 2015, s. 299):

1. Det må være gjentatte hendelser, og ikke en enkeltstående hendelse.
2. Hendelsene må henge sammen med hverandre, og ikke bare tilfeldigvis opptre sammen.
3. Hendelsene skal oppleves som ødeleggende for befolkningen.

Vi vil drøfte disse punktene senere i oppgaven.

4.2 Analyse

Etter et problem har blitt definert skal vi i analysefasen kartlegge og identifisere årsakene til problemet. Det vil være til stor hjelp i denne fasen hvis kartleggingen har vært grundig (Lie, 2015, s. 302).

Noe som skiller POP fra ordinær polititjeneste er måten man analyserer på. En etterforskning av et lovbrudd kan handle om å finne en gjerningsperson, men POP fokuserer på å analysere årsaken til lovbruddet (Lie, 2015, s. 303). Hvorfor røyker ungdommer cannabis på skolen? Her er man opptatt av hvorfor og ikke hvem.

Hvis en kun baserer POP-analysene på registrert kriminalitet og er for opptatt av korttidseffekter kontra langtidseffekter, kan dette resultere i at man i en begrenset periode ser en nedgang i kriminaliteten. Dette vil ikke gi en dypere forståelse for vedvarende problemer. En hurtig avgjørelse som resulterer i nedgang av kriminalitet, eller tilsynelatende nedgang på det tidspunktet, kan for ledelsen av et prosjekt virke som en positiv utvikling. Derimot skal en problemanalyse ta lang tid for at det skal være en god problemanalyse (Goldstein, 2003 sitert i Lie, 2015, s. 303).

Et viktig steg i analysen er å finne ut hva slags informasjon som er nødvendig for analysen. En utfordring ved dette er å finne ut hvor politiet skal lete for å finne denne type informasjon. Det kan være publisert litteratur på et identifisert problem, samtaler med lokalbefolkningen eller politiets egne data (Goldstein, 1990, s. 82-85).

Politiet produserer en del statistikk over kriminalitet i de forskjellige distriktene. Dette er statistikker som forteller noe om hvor kriminaliteten skjer, hvem kriminaliteten utføres av og hvem den rammer (Lie, 2015, s. 302). Selv om dette er god informasjon, kan det hende det bare gir politiet et bilde på hva som skjer, ikke hvorfor problemet oppstår. Publikum, samarbeidspartnere og forskning kan gi politiet et bredere bilde av årsaken til problemet (Lie, 2015, s. 302).

4.3 Tiltak

Når det gjelder å finne tiltak som vil forebygge fremtidige lovbrudd, handler det om å finne tiltak som er gjennomførbare og virker (Lie, 2015, s. 304). Politiet bør ikke forvente å få alle skoleelevene til å slutte å røyke hasj, men politiet kan oppnå en hasjfri skole. Det vil si at politiet er realistiske i forhold til hva tiltakene er i stand til å utrette. Politiet må vurdere personorienterte, lokalorienterte, gjenopprettende, situasjonelle og fysiske tiltak på både samfunns-, gruppe- og individnivå (Lie, 2015, s. 305).

Det er laget en liste med alternative mål POP bør eller kan forvente å se i det forebyggende arbeidet (Scott, 2000, sitert i Balchen, 2004, s. 11). Vi vil ikke gå gjennom hele listen, men heller trekke frem to punkt; “Redusere skadene som følge av et problem” og “fullstendig fjerne et problem”. Goldstein (1990) nevner disse realistiske målene. Han skriver at hvis et problem kan bli fullstendig fjernet vil samfunnet og politiet få en stor følelse av prestasjon.

Tiltaksfasen kan deles inn i to deler; 1) Å utvikle tiltak og 2) Å bidra til at de blir gjennomført. Det er ment at dette skal skje med å påvirke dem som har mulighet til å gjennomføre de aktuelle tiltakene. Vi har tidligere nevnt begrepet problemeiere. Det er problemeierne som kan ha muligheten til å gjennomføre tiltakene og det er dem man ønsker å påvirke (Knutsson & Søvik, 2005, s. 65). Skolene blir naturlige samarbeidspartnere og problemeiere. Politiet kan forsøke å påvirke skolene når det kommer til gjennomføringen av aktuelle tiltak mot bruk av cannabis blant ungdom.

4.4 Evaluering

Politiet må i denne fasen finne ut om tiltakene har påvirket problemet. Om tiltaket har hatt effekt eller ikke skal dette dokumenteres. Da slipper andre å introdusere lignende tiltak som ikke vil ha effekt (Lie, 2015, s. 306).

Det brukes gjerne to former for evaluering. Den ene er prosessevaluering hvor man undersøker hvorvidt tiltakene er gjennomført, og hvis ikke, undersøke hvorfor tiltak ikke ble gjennomført. Den andre formen for evaluering er effektevaluering. Her skal man undersøke om tiltaket man gjennomførte hadde en påvirkning på problemet, enten om problemet har blitt redusert eller har forsvunnet helt. For å kunne gjøre dette er man avhengig at man kan sammenligne situasjonen og problemet før tiltak ble gjennomført, for å se om det har hatt en ønsket effekt (Knutsson & Søvik, 2005, s. 75)

Etter at tiltak er blitt introdusert og gjennomført, kan det tenkes at de personene eller gruppene som var årsaken til problemet og påvirket problemet gjennom sine aktiviteter kommer til å tilpasse seg den nye situasjonen (Knutsson & Søvik, 2005, s. 77). Det ble nevnt tidligere i oppgaven at KATE ikke er en lineær prosess. I slike tilfeller nevnt ovenfor er det naturlig at en

setter til verks en ny problemanalyse basert på den nye situasjonen. Er det en fast plass på skolen der ungdommer pleier å røyke cannabis og de så blir oppdaget, kan det tenkes at ungdommene begynner å røyke utenfor skolen, noe som endrer situasjonen, men målet om redusert cannabisrøyking *på skolen* kan være nådd.

Noe som bør vurderes gjennom hele KATE-prosessen er om politiets samarbeidspartnere og publikum for øvrig bør involveres (Lie, 2015, s. 306). Lie (2015) skriver at politiet må definere målsettingen ut fra både publikums behov og politiets samfunnsrolle og ikke bare for politiets egen del. Det kan være slik at politiet og deres samarbeidspartnere, i denne oppgaven skolen, kan ha ulike syn på hva som er et problem, noe som kan gjøre arbeidet mot en løsning mer komplekst. Det kan også bidra til å sannsynliggjøre en mer virkningsfull effekt, for det er ikke bare politiets perspektiv som gjelder, men publikum og politiets samarbeidspartnere også (Lie, 2015, s. 306).

5.0 SLT-Modell og tverrfaglig samarbeid

Samordning av Lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak er en overordnet modell og struktur for kriminalitetsforebyggende tiltak (Bugge, 2011, s.9). Modellen skal skape en felles strategi og plan for samordningen mellom kommunen, andre aktører og politiet (Lie, 2015, s. 224). SLT-samarbeidet fokuserer på kriminalitetsforebyggende arbeid rettet mot barn og ungdom i 12- 18 års alderen. De forskjellige samarbeidspartnerne i SLT jobber i forskjellige etater og møter ungdommen på forskjellige arenaer og på ulike måter (Lie, 2015, s.225).

For å påpeke viktigheten av SLT-samarbeidet opp mot POP ga Politidirektoratet i 2005 ut en veileder som gir en grundig beskrivelse av politiets tverrfaglige samarbeid. Her blir to metoder trukket fram: SLT og problemorientert politiarbeid (Politidirektoratet 2005: 9 sitert i Gundhus et al. 2008, s. 50).

Kompetansesenter for kriminalitetsforebygging (KRÅD) skal bidra til en felles kunnskapsbasert kriminalitetsforebygging mellom de ulike aktørene både lokalt og nasjonalt (Runhovde & Skjevraak, 2018, s. 4). SLT-modellen skal ifølge KRÅD bestå av tre elementer for å fordele

ansvaret for styringen, koordineringen og utførelsen av det forebyggende arbeidet. Disse er; Det styrende nivå som består av lokale toppleder fra politiet (herunder politimester) og kommunen. Det koordinerende nivået som består av virksomhets-/enhets- og mellomledere fra politiet og kommunen og det utførende nivået som består av alle de som arbeider direkte med ungdommen og deltakerne i de forskjellige aktørene i SLT-samarbeidet. (Bugge, 2011. s. 12).

5.1 Nærmere inn på de forskjellige gruppene

Styringsgruppens oppgave er å etablere rammene for hva kommunen skal fokusere på når det kommer til forebygging av kriminalitet blant ungdom (SLT-perm 2005: 22 sitert i Gundhus, Egge, Strype, & Myhrer, 2008, s. 45).

Koordineringsgruppen eller arbeidsutvalget jobber på alle tre nivåer og sørger for en kontinuerlig informasjonsdeling mellom de ulike aktørene (Gundhus et al., 2008, s. 46). SLT-arbeidet koordineres også av en SLT-koordinator som har en sentral rolle i hele arbeidet (Lie, 2015, s. 227).

Det utførende nivået har ansvaret for det spesifikke kriminalitetsforebyggende arbeidet. Dette vil si de som jobber med rus i praksis (Bugge, 2011 sitert i Lie 2015, s. 227). I denne sammenheng vil det si politibetjenter, lærere og utekontakter som har direkte kontakt med ungdommen. (Lie, 2015, s. 227).

Politirådet er en samarbeidsplattform mellom den øverste leder i de ulike aktørene. Det er politiledelsen lokalt som tar initiativ til å etablere en slik ordning. En vesentlig del av målet med ordningen er å gi kommuneledelsen innsikt i hvordan politiet jobber lokalt. Det er her viktig at aktørenes gjensidige informasjon om utviklingstrekk i lokalmiljøet blir overført til politiet. Det påpekes også at en gjensidig problemforståelse er viktig for det lokale kriminalitetsforebyggende arbeid (Bugge, 2011, s. 19). Et eksempel, til redegjørelsen over, kan være en situasjon hvor det forekommer et større rusproblem på en ungdomsskole hvor andre (skolen, foreldrene eller helsesøster) får vite dette før politiet. Her vil det kunne være viktig for politiet å få informasjonen slik at de kan starte kartleggingsprosessen, identifisere problemet og opprette konkrete tiltak (Lie, 2015, s. 298).

6.0 Drøftelse

Som vi har nevnt tidligere i oppgaven har cannabis vært tilstede lenge i Norge. Ifølge Ungdata-rapporten og andre rapporter om bruk av cannabis kan man si at cannabis-kulturen fortsatt har et godt feste blant ungdom i Norge.

Goldstein mente at politiet ikke var proaktive nok, men for reaktive. Politiet brukte mye ressurser på å reagere på hendelser, i stedet for å forebygge dem (Balchen, 2004, s. 9). Vi skal nå se hvordan politiet kan jobbe proaktivt ved bruk av POP, forslag til tiltak jamfør problemstillingen og hvilke muligheter og utfordringer et tverrfaglig samarbeid med skolen for å forebygge cannabisbruken kan medføre.

6.1 Problemanalysen – KATE

La oss sette cannabisbruk blant skoleelever opp mot de tre kjennetegnene nevnt i kapittelet “Kartlegging”.

Punkt 1: Som nevnt i innledningen er cannabis det mest brukte illegale rusmiddelet i Norge, ifølge rapporten “Narkotikabruk blant ungdom” (Sandøy, 2018). Det har også vært brukt i Norge siden 1950/60-tallet og fyller dermed kravet om repetisjon.

Punkt 2: Cannabis røykes ofte mer enn én gang, ifølge rapporten “Narkotikabruk i Norge” (Sandøy, 2018) og røykes av og til i grupper av mennesker. Det kan argumenteres for at i små miljøer er det et lite antall personer som har tilgang til og leverer cannabisen det røykes. Dermed vil den enkeltes bruk av cannabis henge sammen med hverandre.

Punkt 3: Det er ikke nødvendigvis slik at politiet trenger å oppfatte hendelsene som et problem, men heller publikum (Lie, 2015, 299). I vår oppgave og vårt tema, cannabis blant ungdommer på skolen, hadde politiet definert dette som et problem uavhengig om publikum ikke gjorde det fordi det er ulovlig.

Vi kan med ovennevnte informasjon konkludere med at bruk av cannabis kan defineres som et problem etter Goldsteins tre kjennetegn.

En god kartlegging av problemet kan gi tydeligere tegn på hva som trengs videre i problemanalysen. Det er som nevnt ikke bare politiet som kan definere hva som er et problem. Et godt samarbeid med skoler, publikum og andre institusjoner under kartleggingen og identifiseringen av et problem kan gi politiet både fordeler og utfordringer.

Politiet i samarbeid med kommunen og skolen kan benytte seg av Ungdata-rapporter som verktøy for økt kunnskap om ungdommens hverdag (Bugge, 2011, s. 25). En fordel med dette er at undersøkelsen er offentlig og ikke underlagt en taushetsplikt.

Ofte vises symptomer på mistilpasning på et tidlig stadium i skolen. Lærere i skolen kan på et tidlig stadium opparbeide god oversikt over tilknytninger ungdommen har til hverandre. Lærere kan få førstehåndskunnskap om problematferd blant ungdommen lenge før «atferdsavviket» blir et problem og det evt. blir aktuelt å involvere politiet. (Egge, Barland, Ruud & Haaland, 2008, s. 32). Dette understreker hvor viktig det er å involvere skolen som en forebyggende arena og en samarbeidspartner. I en SLT- ordning ville lærerne vært en del av det utførende nivået som jobber tett med ungdommen (Lie, 2015, s. 227). En viktig ting man kan forutsette er at lærerne ved hva de skal se etter. “Det er først når en forstår at også et barn kan bruke rusmidler, at rusmisbruken kan påvises” (Schultz, 1998, s. 118).

6.2 Analysene

POP har lagt opp til at det skal være politiet som utfører analysen (Lie, 2015, s. 294). Dette kan være en ulempe dersom politiet ikke innehar riktig type kunnskap eller personell om hvordan man analyserer. Goldstein (1990, s. 89) skriver at politiet generelt sett ikke har evnen til å undersøke og analysere et problem grundig eller objektivt nok. Weatheritt skriver dette om analyseringen i politiet:

One obstacle is the lack of analytical skills within the forces and the low status that such skills often have. If this lack is to be remedied, forces will have to attract or identify the right people, train them properly, and provide them with the organizational backing they need. [...]. (Weatheritt, 1986, s. 122 sitert i Goldstein, 1990, s. 89).

Gjelder ovennevnte sitat generalisten i det norske politi? Etter snart tre år på Politihøgskolen, hvorav ett av dem i praksis, har vi erfart at generalisten i politiet ikke har hatt den nødvendige kunnskap eller opplæring til å utføre en tilstrekkelig analyse for POP. Dette nevnes også i Justis- og beredskapsdepartementets “Handlingsplan for forebygging av kriminalitet” (2013, s. 39), hvor det står “Det er behov for å styrke kompetansen om strategisk analyse og kunnskapsbasert politiarbeid”. Ved å styrke denne kompetansen til generalisten kan et lite utviklet problem oppdages og håndteres før det blir for sent.

6.3 Hvilke tiltak kan politiet iverksette

Etter en kartlegging og analyse av problemet vil det være aktuelt å iverksette eventuelle tiltak som passer situasjonen. POP kan produsere mange forskjellige tiltak som er effektive mot enkelte problemer. Alt fra å installere gatelys i mørke gater til idrettslag organisert av politiet for ikke-aktive ungdom (Goldstein, 1990, s. 103).

Vi vil nå se på noen konkrete tiltak som kan implementeres.

6.3.1 Rusundervisning for lærerne

Læreren er elevens nærmeste kontaktperson på skolen og de ser hverandre nesten hver dag. Læreren kan derfor bli en viktig ressurs for skolen, kommunen eller politiet i arbeidet for å forebygge rusmisbruk. Dette kommer naturligvis an på om læreren er i stand til å oppdage rusmisbruk. I rapporten “Skolen: Arena for rusforebygging” kommer det frem at noen av lærerne ikke vet hva de skal se etter for å oppdage rusmiddelbruk (Actis, 2017, s. 10).

En lærer er sitert i rapporten og sier: “[Ønsker] mer informasjon og å vite hva jeg skal se etter for å oppdage rus hos elever” (Actis, 2017, s. 8). En annen sitert sier: “Mange av elevene har mer erfaring med rusmidler enn meg. Hvordan skal jeg kunne fortelle dem hvordan det er, når de vet det og jeg bare tror det?” (Actis, 2017, s. 11). Kan politiet bidra med slik kunnskap?

Politiet kan få mye praktisk erfaring gjennom vanlig tjeneste når det kommer til rusmiddelbruk og tegn på rusmiddelbruk. De fleste politibetjenter har tatt et kurs som heter “Tegn og symptomer på misbruk av narkotika og andre rusmidler” (Øiseth et al., 2014, s. 46). Kurset gir opplæring i hva slags tegn og symptom en skal se etter for å identifisere hva slags rusmiddel personen kan ha tatt, inkludert cannabis. Et eksempel på hvordan politiet kan videreformidle slik kunnskap til lærerne er å holde uformelle kurs eller foredrag for lærerne. POP og SLT for øvrig gir gode grunnlag for slikt samarbeid.

Det er sett en sammenheng mellom bruken av alkohol og sigaretter og bruken av cannabis. De som røyker cannabis har også erfaring med alkohol og sigaretter (Denise Kandels, 1975 sitert i Sandberg & Pedersen, 2010, s. 61). Derfor kan det tenkes at lærerne også bør få opplæring i hvordan oppdage at eleven drikker alkohol og røyker sigaretter. Det betyr ikke nødvendigvis at en elev som drikker alkohol også røyker cannabis, men det kan være et tegn på at en bør følge litt ekstra med på den eleven.

Siden det er skolen som skal henvise eleven til riktig instans (Schultz, 1998, s 119), er det desto viktigere at lærerne vet hva de skal se etter slik at elevens rusmisbruk blir oppdaget og denne henvisningen kan finne sted.

6.3.2 Rusundervisning for elevene

Det er ikke bare lærerne på skolen som burde få opplæring i rusmiddelbruk. Elevene er det viktigere å nå fram til. En undervisning om rus, eller rusundervisning, er viktig for å informere elevene om de potensielle fysiske og psykiske farene ved rusmiddelbruk og andre konsekvensene rusmisbruk kan medføre. Med andre konsekvenser menes blant annet en potensiell innreisenekt til USA eller andre land, tap eller utsettelse av førerkortet, fengsel og/eller bøter.

Sitater fra elever om rusundervisning:

“Det burde være undervisning om dette minst en gang i året[...]” (Jente. VGI sitert i Actis, 2017, s. 14).

“Jeg tror det er viktig å starte undervisning om rus tidig, samt å aktivt drive forebyggende arbeid allerede fra 8. klasse. [...]” (Gutt. VG3 sitert i Actis, 2017, s. 14).

Nesten halvparten av elevene som deltok i undersøkelsen til Actis svarte at de mente undervisningen om hasj/marihuana kom for sent til å påvirke dem som prøver dette. Andre svarte at de ikke har hatt en slik undervisning (Actis, 2017, s. 14). Ut fra disse besvarelsene kan det virke som om ungdommen ikke får tilstrekkelig med undervisning. Om det er skolen eller kommunen som ikke sørger for nok undervisning er uvisst, men politiet kan også her bidra med kunnskap og undervisning.

Norsk rusforebygging baserer seg hovedsakelig på kunnskapsbasert opplysning og først og fremst elever på ungdomsskolen. Denne type undervisning har vanligvis fokusert på risikoen for å skade seg selv heller enn motivene for rusbruk (Fekjær, 2016, s. 335). Som nevnt i kapitlet over har politiet kunnskap om cannabis. Drug Abuse Resistance Education (DARE) er verdens mest brukte rusopplysningsprogram for skoler, men funnene etter grundig forskning har hovedsakelig vært negative (Fekjær, 2016, s. 335). En grundig problemanalyse på skolen, og et godt SLT-samarbeid, kan derimot utvikle en konkret, enkel og effektiv undervisning tilpasset skolen.

Rusundervisning bør holdes årlig av politiet. Dette minner elevene på farene ved rusmiddelbruk og øker kunnskapen til elevene. Det er ifølge læreplanverket anbefalt at kunnskap om illegale rusmidler, deriblant cannabis, introduseres mot slutten av ungdomstrinnet (KoRus Nord 2012 sitert i Actis, 2017, s. 17). Det har tidligere blitt forsket på norske ungdommers kunnskap om alkohol- og narkotikabruk, og den har vist seg å være mangelfull (Pape, Storvoll og Rossow, 2006 sitert i Actis, 2017, s. 19). Hvis ungdom oppfatter cannabisbruk som mindre risikofyllt, kan forbruket gå opp (Compton et. al 2016 sitert i Actis, 2017, s. 19). Dette er informasjon det er viktig for politiet å ta med seg i planleggingen av en eventuell rusundervisning. Slik informasjon bør forekomme i kartleggingsfasen i KATE.

På en side kan det være positivt for elevene og lærerne og få slike rusundervisninger. På den andre siden vil det ta tid for politiet å utvikle og gjennomføre et slikt tiltak. En problemanalyse

skal ta lang tid for at en skal være god (Goldstein, 2003 sitert i Lie, 2015, s. 303). En må tilpasse tiltaket til situasjonen på skolen og den årlige gjennomføringen vil naturligvis kreve at en eller flere politibetjenter settes ut av ordinær polititjeneste og tilbringer tid på skolen.

En utfordring når det kommer til rusundervisningen er at elevene det undervises for kanskje allerede har begynt å røyke cannabis eller om de aldri har forsøkt det før. Ulike former for rusing bør avgjøre hvilke ulike former for forebygging som gjennomføres (Schultz, 1998, s. 186). Bør politiet vurdere en oppdeling av klassene eller velge ut elever som kan trenge en slik undervisning? Dette gir også utfordringer. Taushetsplikten kan bli brutt om en slik undervisning avslører elevenes private eller personlige forhold (Gundhus et al., 2008, s. 150). Dette kan medføre en sosial utstøting fra elevens sosiale omkrets, og i tillegg kan elevene føle seg mistenkeliggjort.

En årlig rusundervisning vil ikke bare øke kunnskapen og minne elevene på farene ved rusmiddelbruk, men det kan også bidra til uformell kontaktetablering med politiet og med dette øke tilliten til politiet. Dette kommer vi tilbake til.

6.3.3 Kunnskap på tekstmelding

Gundhus snakker litt om risikokommunikasjon rundt det å evaluere tiltakene og hvordan politiledelsen så hvordan medieoppslag kunne være en viktig strategi i POP- sammenheng. Et tiltak gikk ut på å sende ut 15 000 meldinger til unge som var ute på byen den helgen. Med beskjednen om at de som var ute på byen, ikke måtte bli offer for lommetyveri og vold, og at de måtte ta vare på seg selv (Gundhus, 2009, s. 141). Formålet var da å påvirke ofres handlinger. Ledelsen så også i ettertid hvordan medieoppslaget om tiltaket hadde stor påvirkning på lommetyveriene i kriminalstatistikken (Gundhus, 2009, s. 141). Spørsmålet man kan stille seg da er om politiet kunne gjort noe tilsvarende opp mot vår problemstilling.

Politiet kan i kartleggingsfasen sammen med problemeierne utforme beskjedner som er mest egnet på ungdommen når det kommer til bruk av cannabis og bruke media i ettertid. Dette samsvarer med det Lie skriver i sitt kapittel om POP om at "POP er orientert mot å bruke publikum og

samarbeidspartnere som ressurser for å spare politiresurser og på den måten effektivisere politiet” (Lie, 2015, s. 290). Tiltaket over kan bruke samarbeidspartnere som ressurs.

Det sparer politiresurser ved å sende meldinger til ungdommen og er et enkelt tiltak som ikke krever politiets tilstedeværelse og trenger ikke koste mye penger. Et poeng her også er at meldingene og nyhetsoppslaget kan nå ut til mange.

På den andre siden kan slike meldinger være kontraproduktive, ved at den øker utrygghetsfølelsen til folk flest (Aas, 2006 sitert i Gundhus, 2009, s. 141). Dette er et spørsmål man kanskje burde stille seg og da særlig opp mot vår problemstilling. Kanskje vil et slikt tiltak være mot sin hensikt og skape nye utfordringer.

En av disse utfordringene kan være at ungdommene kan føle seg overvåket av politiet og mistenkeliggjort, selv om tekstmeldingen sendes ut til alle elever på en skole. Ungdommene kan ende opp med å føle at de er gjenstand for sosial kontroll og de kan oppleve en uoverensstemmelse med kontrollens formål og bruk av virkemidler (Ugelvik, 2019, s. 43).

6.4 Sosial kontroll og tillit

Sosial kontroll kan enten være direkte eller den kan være kontroll på avstand (Ugelvik, 2019, s. 47). En tekstmelding som minner elevene på farene ved cannabis eller hvem de kan kontakte om de har problemer med rus kan sies å være en form for sosial kontroll på avstand. Den sosiale kontrollen skal gi uttrykk for å få mennesker til å rette seg etter en norm (Ugelvik, 2019, s. 46). Normen, i vårt tilfelle, er ønsket om å få ungdommen til å enten ikke begynne med eller slutte med cannabis som strider med norsk lov. Politiet utøver en såkalt formell sosial kontroll, siden den tar utgangspunkt i en formell norm (Ugelvik, 2019, s. 34).

Den formelle sosiale kontrollen skaper et dilemma. På den ene siden informerer man ungdommen og når ut til flere personer på en gang. På den andre siden kan det oppleves som en stereotypi å motta en slik tekstmelding. Politiet arbeider ut ifra egne erfaringer og kontrollerer (i dette tilfellet en sosial kontroll på avstand) med disse personer de mener er mest mistenkelige (Egge & Ganapathy, 2015, s. 57). Hvordan vil elevene på en videregående skole oppfatte en slik

melding hvis de er den eneste skolen som mottar en slik melding? Personer som gjentatte ganger har opplevd en slik kontroll nevnt ovenfor kan også føle det som urimelig og diskriminerende (Egge & Ganapathy, 2015, s. 57).

I tillegg til ovennevnte utfordring kan en tekstmelding ikke bygge tillit mellom ungdommene og politiet like mye som et direkte møte ansikt til ansikt kan. Et personlig møte gjør evnen til å bygge relasjoner spesielt tydelig (Egge & Ganapathy, 2015, s. 55). Dette problemet kan politiet imidlertid unngå hvis politiet introduserer rusundervisning som nevnt tidligere i oppgaven og på denne måten bygge relasjoner ansikt til ansikt med ungdommen som igjen kan føre til en mildere reaksjon på tekstmeldingene.

6.5 Taushetsplikten som hinder for informasjonsdeling

Det kan hende at skolen eller politiet ikke kan dele så mye informasjon på grunn av en eventuell taushetsplikt. Informasjon som kan bidra til å avverge eller forebygge lovbrudd kan likevel i noen tilfeller deles (Politiregisterforskriften, 2013, §7-5).

Skoler og politiet har lovpålagt taushetsplikt. Av den grunn kan taushetsplikten gjøre et formelt samarbeid mellom skolen og politiet vanskelig, eller i verste fall gjøre det umulig. I et SLT sammenhengende samarbeid er det private eller personlige forhold som er sentralt. (Gundhus, Egge, Strype & Myhrer, 2008, s. 150). Om informasjon om en elev som røyker cannabis uheldigvis skulle komme ut til offentligheten, kan dette medføre en sosial utstøtning for eleven eller en potensiell straffeforfølgning (Gundhus et al., 2008, s. 150). Dette er bare ett eksempel på hva taushetsplikten er til for å forhindre. På en side er det bra at private forhold til en elev ikke blir spredt, på en annen side kan det hindre eleven i å få rett type hjelp hvis problemeieren ikke oppfatter seg selv som problemeier eller ikke er i stand til å yte den nødvendige hjelp.

Et moment som kan gjøre et slikt samarbeid vanskelig er hvordan den ene parten oppfatter den andres vilje til samarbeid. Noen ganger oppfattes den ene partens manglende evne til å dele informasjon som manglende vilje til å dele informasjon. Dette kan skape irritasjon og ha en negativ innvirkning på samarbeidet mellom skolen og politiet (Gundhus et al., 2008, s. 157).

6.6 Problemeier og årsaker

Sandberg og Pedersen skriver om en ung jente som forklarer at hun brukte cannabis mot tristhet og depresjoner som selvmedisinering (Sandberg & Pedersen, 2010, s. 162). POP, gjennom problemanalysen, identifiserer de som kan påvirke den bakenforliggende årsaken, som ofte ikke er politiet. Det gjelder å identifisere de rette eierne av problemet og sørge for at disse ivaretar ungdommen, og på denne måten gjøre noe med grunnen til cannabismisbruken.

Jock Young påpeker at de nye ruskulturene knyttet seg til en avkobling på fritiden fra skole og arbeid (Jock Young (1971a) sitert i Sandberg & Pedersen, 2010, s. 61). Sett opp mot resultatene fra ungdomdata undersøkelsen fra 2018 som viser den at de som røyker cannabis kommer negativt ut på de fleste spørsmålene (Bakken, 2018, s. 6) vil det kunne være komplekse bakenforliggende årsaker til at ungdommen tyr til cannabis. Desto tidligere man identifiserer problemeieren desto tidligere kan politiet få henvist ungdommen. Det kan ofte være slik at problemeieren er foreldrene til ungdommen, men det er ikke nødvendigvis slik at alle foreldre er like egnet som helsetjenesten til å påvirke de bakenforliggende årsakene til cannabismisbruken.

Kompleksiteten av cannabisbruk kan føre til at politiet blir sekundær problemeier.

Cannabisbruken blant ungdom kan ses på som et komplekst identifiserbart problem som må løses av samarbeid med eksterne problemeiere eller direkte hos en ekstern samarbeidspartner (Gundhus, 2009, s.157).

En ting som kan være med på å løse dette kan være flere samfunnskontakter, som har som oppgave å fokusere arbeidsoppgavene og ha kontakt med problemeierne (Gundhus, 2009, s. 139), eller en SLT-koordinator som koordinerer informasjonsflyten mellom aktørene (Lie, 2015, s. 227).

6.7 Relasjonen mellom samarbeidspartnere

En fordel Helene Færøy, SLT-koordinator i Sola kommune, trekker fram med SLT-modellen i det forebyggende arbeidet er at:

Du bygger gode relasjoner ved å våge og gi innsikt. Det skaper tillit, som er noe av det aller viktigste vi kan bygge på. Tillit til at du har gode støttespillere som drar i samme retning og gjør at du ikke er alene om arbeidet. (Bugge, 2011, s. 16).

Skal man tolke disse fordelene med SLT-arbeidet bygger mye av samarbeidet på gjensidig respekt og forståelse av hverandres bidrag i systemet. Gundhus tar for seg i sin evaluering av SLT-samarbeidet fire resultatindikatorer for suksess i det forebyggende arbeidet.

Kunnskapsproduksjon er det fjerde punktet og forutsetter at deltakerne i samarbeide er villig til å lytte til andre. Kunnskapsproduksjon bidrar også til mer varige resultater og utvikling innenfor fagfeltet (Gundhus et al., 2008, s. 35-36).

6.8 Problemeiere i SLT-samarbeidet

Goldstein påpeker at politiet bør henvise publikum (eller ungdommen) til andre bidragsyttere som kan håndtere problemet som ellers ville krevd politiets innsats (Goldstein, 1990, s. 106).

Goldstein nevner at politiet burde ha god oversikt og kunnskap om hva tjenesten kan tilby ungdommen før en henvisning kan skje (Goldstein, 1990, s. 106). På lik linje med SLT-samarbeidet vil det her kunne være viktig at SLT-koordinatoren og politibetjenten i gaten er kjent med hvilke tjenester som er tilgjengelig og hvilke av disse som kan være aktuell for den enkelte ungdom. En måte å oppnå en slik kunnskap er at politiet og tjenesten tilbringer tid sammen og lærer av hverandre. Ikke minst må politiet vite at henvisningen gir hjelpen ungdommen trenger (Goldstein, 1990, s. 107). Det er derfor avgjørende at kommunikasjonen fungerer fra styringsgruppe og arbeidsutvalg frem til utføringsnivået (Gundhus et al., 2008, s. 46). På denne måten kan de ansatte som er i kontakt med ungdommen få en bedre oversikt over tiltak som må implementeres.

6.9 POP - en utfordrer

Frem til nå i oppgaven har vi gått gjennom ulike muligheter og tiltak ved POP som metode. I denne delen vil vi ta opp noen utfordringer med POP som arbeidsmetode i politiet, samt se på politibetjeners reaksjon på innføringen av POP.

Bare tankegangen til POP utfordrer det tradisjonelle politiarbeidet, det vil si at POP krever en integrering og helhetstenkning som politiet ikke ellers har vært preget av (Egge et al., 2008, s. 30). Dette er i tråd med hva Goldstein skriver i sin bok fra 1990 at utfordringen ligger ved å integrere POP i politiledelsen og politijobben (Goldstein, 1990, s. 103). POP vil også kreve samarbeid med kommunen eller andre instanser (Egge et al., 2008, s. 30), som for eksempel et SLT-samarbeid. På tross av disse utfordringene, og siden POP nå er politiets førende forebyggingsmetode, bør politibetjener med ledelsen i ryggen strebe etter en integrering av POP. Forskning har derimot vist at politiet ikke har lyktes i implementeringen av denne arbeidsmåten (Lie, 2015, s. 308). En løsning på dette kan derimot være å la politibetjener selv utføre enkle POP-prosjekter. På denne måten kan politibetjentene bli kjent med hva som er nødvendig i POP-arbeidet (Lie, 2015, s. 304) og gjør at POP gradvis integreres i polititjenesten.

Når et tiltak er blitt introdusert skal det i samsvar med KATE-modellen evalueres. Utfordringen med dette er at tiltak kan aktivere flere sosiale mekanismer samtidig (Lie, 2015, s. 309). Er det sikkert at tiltaket var det som gjorde at røykingen av cannabis gikk ned? Hvordan evaluere effekten av et forebyggende tiltak? Det er viktig og hensiktsmessig å se på sammenhenger og på hvilken måte tiltaket har påvirket kriminalitetsproblemet (Ørn, 2014, s. 7 sitert i Lie, 2015, s. 309).

POP som metode er avhengig av repetisjoner av lovbrudd og definerer et problem etter at det har oppstått et visst antall uønskede hendelser eller lovbrudd (Lie, 2015, s. 307). Dette er uheldig jamfør problemstillingen vår da dette i praksis betyr at ungdommer må røyke flere ganger og må bli oppdaget før forebyggende tiltak blir satt til verks. Denne avhengigheten av repetisjoner kan i noen tilfeller resultere i flere ungdommer som ikke kan bli "reddet" fra cannabisen eller rusmisbruken grunnet for sen intervensjon fra POP og politiet.

Goldstein nevner at friheten politibetjenten får ved å velge tiltak og muligens oppdage nye effektive tiltak, kan gi en spenningsfølelse. En slik aktivitet kan være stimulerende for betjenten og i noen tilfeller kan føre til nye oppdagelser for å ytterligere forbedre politiarbeidet (Goldstein, 1990, s. 102-103). Denne tankegangen kan styrkes ved følgende sitat fra en politibetjent: “Før var det skolepatrolje. I dag er det etterforskning, patrulje, kjøring i ungdomsmiljøene. Vi har mange interessante oppgaver.” (Egge et al., 2008, s. 68).

7.0 Avsluttende ord

I denne oppgaven har vi sett på hva POP er og hvordan vi kan bruke denne forebyggende metoden for å forebygge cannabis på skolen. Gjennom analytiske tilnærminger til et problem, tverrfaglige samarbeid eller små enkle tiltak, kan POP være verktøyet politiet trenger for å redusere bruken av cannabis blant ungdom. POP kommer ikke uten utfordringer, men fordelene og mulighetene veier opp for disse, mener vi. Politiet må identifisere problemeierne slik at disse kan påvirke ungdommens cannabisbruk. Politiet skal gjøre sitt og iverksette tiltak politiet best kan utføre. Et godt samarbeid med helsetjenesten og skolen vil kunne legge et sterkt grunnlag for effektiv forebygging og vil komme politiet, skolen og ikke minst ungdommene til gode.

Å samordne det rusforebyggende arbeidet vil gagne politiet, aktørene politiet samarbeider med og personene forebyggingen omhandler. Det vil kunne spare ressurser og arbeidskraft og arbeidet blir mer målrettet. SLT-modellen legger opp til et slikt arbeid og selv om det kan kreve tid å sette i gang et slikt samarbeid kan det med stor sannsynlighet antas å være verdt det for politiet.

Vi har sett at tiltak ikke nødvendigvis trenger å være dyre, kreve masse tid og energi. Arbeidet før et slikt tiltak kan derimot bli det. Politiledelsen bør strebe etter å få utnyttet kunnskapen politibetjenten på gaten har og ta dette med i identifiseringen, kartleggingen og implementeringen av tiltak. Deretter evaluere arbeidet og dokumentere om tiltakene har hatt ønsket effekt, hvis ikke bør det iverksettes andre tiltak.

Litteraturliste:

- Actis. (2017). *Skolen: Arena for rusforebygging*. (Actis-rapport 2:2017). Hentet fra <https://www.actis.no/notat/skolen-en-arena-rusforebygging>
- Balchen, P., C. (1998). *Politiets forebyggende arbeid*. Nesbru: Vett & Viten AS.
- Balchen, P., C. (2004). *Innføring i problemorientert politiarbeid*. Oslo: Politidirektoratet.
- Bakken, A. (2018). *Ungdata. Nasjonale resultater 2018* (NOVA Rapport 8/18). Hentet fra <http://www.hioa.no/Om-OsloMet/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2018/Ungdata-2018.-Nasjonale-resultater>
- Bugge, S. (2011). *En praktisk håndbok om SLT: forebygging av rus og kriminalitet*. Oslo: KRÅD, Det kriminalitetsforebyggende råd.
- Bullock, K., Erol, R., Tilley, N. (2006). *Problem-oriented Policing and Partnerships: Implementing an evidence-based approach to crime reduction*. Devon: Willan Publishing
- Dalland, O. (2017) Metode og oppgaveskriving (kap 3) *I kompendiet: Hovedområde Metode Vitenskapsteori og forskningsmetode*. Oslo: Politihøgskolen.
- Egge, M., Barland, B., Ruud, M., E. & Haaland, T. (2008). *Kriminalitetsforebygging blant barn og unge i storbyene: En evaluering av praksis i fem kommuner*. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning
- Egge, M., Ganapathy, J. (2015). I Lagestad, P. (Red.), *Kommunikasjon og konflikthåndtering: publikumsrettet arbeid i et politifaglig perspektiv* (s. 52-69). Oslo: Gyldendal Akademisk
- Fekjær, H., O. (2016). *Rus: Bruk, motiver, skader, behandling, forebygging, historikk* (4. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.

- Goldstein, H. (1990). *Problem-oriented policing*. USA: McGraw-Hill Inc.
- Gundhus, H., Egge, M., Strype, J., & Myhrer, T.- G. (2008) *Modell for forebygging av kriminalitet?: evaluering av samordning av Lokale kriminalitetsforebyggende tiltak (SLT)* (2008/4). Oslo: Politihøgskolen.
- Gundhus, H., I. (2009). *For sikkerhets skyld: Ikt, yrkeskulturer og kunnskapsarbeid i politiet*. Oslo: Unipub.
- Johannessen, A., Tufte, P., & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*.(5.utg.) Oslo: Abstrakt forlag.
- Justis- og Beredskapsdepartementet. (2013). *Handlingsplan for forebygging av kriminalitet*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/contentassets/fda931710c8d4ce9a5dee626ad93d649/handlingsplan-kriminalitetsforebygging_2013.pdf
- Justis- og Politidepartementet. (2005). *Sammen mot barne- og ungdomskriminalitet*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/jd/vedlegg/handlingsplan_sammen_mot_barne_ungdomskriminalitet.pdf
- Knutsson, J. & Søvik, K.-E. (2005) *Problemløst politiarbeid i teori og praksis* (2005/1). Oslo: Politihøgskolen.
- Legemiddeloven. (1992). Lov om legemidler m.v. (legemiddeloven) (LOV-1992-12-04-132). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-12-04-132?q=legemiddeloven>
- Lie, E. M. (2015) *I forkant: Kriminalitetsforebyggende politiarbeid*. (2.utg) Oslo: Gyldendal akademisk.

Narkotikaforskriften. (2013). Forskrift om narkotika (FOR-2013-02-14-199). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2013-02-14-199?q=narkotikaforskriften>

Olsvik, E. H. (2014) *Vitenskapsteori for politiet: Tenkemåter i kunnskapsstyrt politiarbeid*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Politiregisterforskriften (2013). Forskrift om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten (FOR-2013-09-20-1067). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2013-09-20-1097>

Ragnar, H. (2009). *Rus og rusmidler gjennom tidene* (1. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

Runhovde, S. R. & Skjevrek, P. E. (2018) *Kriminalitetsforebygging på norsk – En kunnskapsoversikt* (2018/3). Oslo: Politihøgskolen.

Sandberg, S. & Pedersen, W. (2010) *Cannabiskultur*. Oslo: Universitetsforlaget.

Sandøy T., A. (2018). Narkotika i Norge. *Narkotikabruk blant ungdom*. Hentet fra <https://www.fhi.no/nettpub/narkotikainorge/bruk-av-narkotika/narkotikabruk-blant-ungdom/>

Sandøy, T., A. (2018) Narkotika i Norge. *Narkotikabruk i Norge*. Hentet fra <https://www.fhi.no/nettpub/narkotikainorge/bruk-av-narkotika/narkotikabruk-i-norge/>

Schultz, J. H. (1998). *Stoffbrukere i grunnskolen: om hvem de er og hvordan de kan hjelpes*. Oslo: Tano Aschehoug AS.

Ugelvik, T. (2019) *Sosial kontroll*. Oslo: Universitetsforlaget.

Øiseth, O. V., Vindenes, V., Sundvoll, A., Kjeldsen, T. (2014). *Tegn og symptomer. På misbruk av narkotika eller andre rusmidler*. (4. utg.). Drammen: Forlaget Vett & Viten AS.

Selvvalgt pensum:

Balchen, P., C. (1998). *Politiets forebyggende arbeid*. Nesbru: Vett & Viten AS (42 sider).

Balchen, P., C. (2004). *Innføring i problemorientert politiarbeid*. Oslo: Politidirektoratet (20 sider).

Bullock, K., Erol, R., Tilley, N. (2006). *Problem-oriented Policing and Partnerships: Implementing an evidence-based approach to crime reduction*. Devon: Willan Publishing (13 sider).

Goldstein, H. (1990). *Problem-oriented policing*. USA: McGraw-Hill Inc (180 sider).

Gundhus, H., I. (2009). *For sikkerhets skyld: Ikt, yrkeskulturer og kunnskapsarbeid i politiet*. Oslo: Unipub (74 sider).

Ragnar, H. (2009). *Rus og rusmidler gjennom tidene* (1. utg.). Oslo: Universitetsforlaget. (34 sider).

Sandberg, S. & Pedersen, W. (2010) *Cannabiskultur*. Oslo: Universitetsforlaget. (149 sider)

Ugelvik, T. (2019) *Sosial kontroll*. Oslo: Universitetsforlaget. (39 sider)